

Prof. Dr. Muhammet Yelten, Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 2009, İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4832, Edebiyat Fakültesi Yayın No: 3447, 1073 s. ISBN 978-975-404-841-4.

Batı Türkçesi'nin birinci kısmını oluşturan Eski Anadolu Türkçesi dil tarihimizde farklı bir yere sahiptir. Genel olarak on üç ile on beşinci yüzyıllar arasını kapsayan bu dönem değişik özellikleri ile farklılık arz etmektedir. Bir bütün olarak Türk Dilinin tarihi gelişiminde genelde Batı Türkçesi özelde ise Eski Anadolu Türkçesi Türk dil ağacının büyük bir kolunu oluşturmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi ve eserleri bu noktadan hareketle bir bütünlük içerisinde ele alınmalıdır. Bugüne kadar Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili değişik çalışmalar yapılmıştır. Fakat bu önemli dil devresini umumi biçimde ele alan çalışmalar sınırlıdır. Her ne şekilde olursa olsun yapılan çalışmalar Eski Anadolu Türkçesi adına kazançtır. Fakat şunu da unutmamak gerekir ki böylesine önemli bir dil devresinin çeşitli cenahlardan incelenmesi kaçınılmaz hale gelmiştir.

Konuya bu açıdan bakıldığı zaman *Muhammet Yelten*'in hazırlamış olduğu *Eski Anadolu Türkçesi Ve Örnek Metinler* adlı eser Türk Dili adına yeni bir getirdir, kazanımdır. Yapılan çalışmaların her zaman nesnel ve objektif bir bakış açısıyla değerlendirilmesi ilmî etik olarak kabul edilir. Yazar mevcut çalışmasını üç bölüm üzerine bina etmiştir. Gerçi içindekiler kısmında böyle bir ayırım söz konusu değildir. Birinci bölümde Eski Anadolu Türkçesi dil devresinin oluşumu ve şekillenışı üzerinde durulmuştur. Burada dikkat çeken bir nokta Eski Anadolu Türkçesi ibaresinin yanında Eski Türkiye Türkçesi adlandırılmasıdır. Bu konu üzerine daha önce çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Faruk Kadri Timurtaş söz konusu dönemi Eski Türkiye Türkçesi diye adlandırmış ve bu başlık altında müstakil bir çalışma yayınlamıştı. Muhammet Yelten'in de Eski Türkiye Türkçesi ifadesini kullanması konuya olan hassasiyetinin göstergesidir. Kitabın birinci bölümünü oluşturan Eski Türkiye Türkçesi'nin oluşumu çeşitli yönlerden ele alınmıştır. Oğuzca temeline dayanan bu dil devresinin teşekkülü bugüne kadar netlik kazanmış bir konu değildir. Yazar burada Kaşgarlı Mahmud'un verdiği bilgilerin ışığında ve on üçüncü asır (karışık dilli) eserlerden de yararlanarak Eski Anadolu Türkçesi'ni bir temele oturtmaya çalışmıştır. Söz konusu bilgi ve eserlerin özelliklerinden yararlanarak bunların Eski Anadolu Türkçesiyle örtüşen yanlarına dikkat çekilmiştir. Bu konu önemlidir. Çünkü Türk Dilinin tarihi devreleri içerisinde bir bütün olarak ele aldığımız zaman birbirinin halefi olan dönemlerde çok büyük farklılıkların

olması bunların bilimsel izahını gerektirir. Konuya bu açıdan bakıldığı zaman Oğuzca üzerine bina edilmiş olan Eski Anadolu Türkçesi dil devresi Kaşgarlı Mahmud'un on birinci yüzyılda Oğuzca hakkında verdiği bilgilerle büyük oranda örtüşmektedir. İşte bu bölümde önemle vurgulanan konu Eski Anadolu Türkçesi'nin oluşumu ve bunun Eski Türk yazı dili ile olan münasebetidir. Yazar bu bölüm içerisinde bugüne kadar dile getirilen değişik görüşleri ve bunların özelliklerine yer vermiştir.

Bölümün devamında on üçüncü yüzyıldan on beşinci yüzyıl ortalarına kadar Türkçe'nin gelişim süreci başlığı adı altında dönemin şair ve yazarlarına yer verilmiştir. Mevlana, Sultan Veled, Hoca Dehhanî, Ahmet Fakih, Yunus Emre, Şeyyad Hamza, Gülşehri, Âşık Paşa, Ahmedî, Seyyid Nesimî, Şeyhî gibi şair ve yazarların biyografileri eserleri ve bu eserler üzerinde yapılan çalışmalardan bahsedilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü Eski Anadolu Türkçesi gramerine ayrılmıştır. Öncelikle dönemin imlası üzerinde durulmuş ünlü ve ünsüzlerin yazılış özelliklerinden bahsedilmiştir. Ses ve Şekil bilgisine ilave olarak ayrıca Cümle bahsinin incelenmesi esere farklılık kazandırmıştır. Öyleki Eski Anadolu Türkçesi adı altında cümle konusu müstakil olarak ele alınmıştır. Yazarın cümle konusunu önemseydiği aşikârdır. Cümle çeşitleri ve bunun Eski Anadolu Türkçesine yansımaları tafsilatlı biçimde irdelenirken dönem eserlerinden örnekler sunulmuştur. Fakat şunu da açıkça belirtmek gerekir ki böylesine mühim bir konu için pek fazla örnek verilmemiştir. Ümidimiz odur ki cümle bahsi bir sonraki baskıda biraz daha genişletilerek ve örnek sayısı artırılır.

Yazar dönemin en önemli ayırıcı özelliklerinden olan düzlük-yuvarlaklık meselesinde yapım ve çekim ekleri için bir sınıflandırma yapmıştır. Bu şekilde Eski Anadolu Türkçesinde hangi yapım ve çekim eklerinin ünlü uyumuna uyup uymadığı kolaylıkla görülebilmektedir.

Çalışmanın ikinci kısmı örnek metinlerden oluşmaktadır. Yazar Eski Anadolu Türkçesi ile yazılmış metinleri mensur ve manzum olmak üzere iki başlıkta toplamıştır. 20 mensur; 19 manzum metin örneği verilirken muhteva ve tema farklılıklarının gözetildiğini görüyoruz. Tefsir, musiki, tarih, matematik, gezi, Kur'an tercümesi, tasavvuf, halk hikâyesi gibi değişik muhtevalarda yazılan eserlerden örnek metinler alınması söz varlığının çeşitliliği açısından dikkate değerdir.

Ladikli Mehmed Çelebi (Zübdetü'l Beyân), Hamzavi (İskendername Kıssaları), Kul Mesud (Kelile ve Dimne), Ahmed-i Dâî (Miftahü'l Cenne), Hacı Paşa (Teshil) gibi eserler mensur; Sultan Veled (Rebbnâme, İbtidânâme), Yunus Emre (Divan), Süleyman Çelebi (Mevlid), Şeyhî (Harnâme), Gülşehri (Mantiku't- Tayr), Âşık Paşa (Garibnâme), Âşık Ahmed (Câmiü'l Ahbar),

Hisarî (Tuhfetü'l Mü'min), Hatiboğlu (Ferahnâme), Bedr-i Dilşad (Muradnâme), Dâvud-i Halvetî (Gülşen-i Tevhid) gibi eserler de kitaba alınan manzum metin örnekleridir.

Yazar manzum ve mensur olmak üzere toplam 39 farklı metin ele almıştır. Fakat bu eserlerden sadece Cevahirü'l Asdaf'tan transkripsiyonlu metin örneği vermekle yetinmiştir. Oysa bütün eserlerin en az bir iki varaklık transkripsiyonlu örneğinin verilmesi bilhassa lisans ve lisansüstü öğrencileri için yararlı olurdu. Eski Anadolu Türkçesini müstakil olarak ele alan böylesi bir çalışmanın *lûgat* ve *indeksten* yoksun olması da “okur tarafından talep edilenler” arasında olur düşüncesini taşıyorum.

Özet olarak ifade etmek gerekirse yapılan çalışma Türk dilinin önemli devrelerinden birisini oluşturan Eski Anadolu Türkçesi için önem arz etmektedir. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi eklerinin ayrıntılı olarak incelenmesi, cümle bahsinin çeşitli yönleriyle ele alınması ve örnek metinlerdeki konu çeşitliliği yadsınamaz. Kıymetli hocam Muhammet Yelten'in bu çalışması yapılacak tenkit ve değerlendirmelerle elbette bilim dünyasındaki haklı yerini alacaktır. Ayrıca kitabın gramer ve metinler olarak iki cilt halinde yayımlanmasının okuyuculara büyük bir kullanım kolaylığı sağlayacağı kanaatindeyim.

Kitabın genel içeriği:

1. Eski Anadolu Türkçesinin Oluşumu
2. XIII. Yüzyıldan XV. Yüzyıl Ortalarına Kadar Türkçenin Gelişim Süreci
3. Yazılış (İmlâ) Özellikleri
4. Ses Bilgisi
5. Şekil Bilgisi
6. Cümle
7. Metinler (Mensur ve Manzum)

Emek ÜŞENMEZ